

PSZICHOLÓGIA

A pszichológia fogalma: a pszichológia a viselkedés leírásával, megértésével, bejósolásával foglalkozik.

Megfigyelés, kísérletek (terep, laboratóriumi)

Általános lélektan: az egészséges felnőtt ember lelki működése

Személyiséglélektan: a viselkedés egyéni különbségeinek leírása, magyarázata

Szociálpszichológia: a környezeti tényezők, mások vélt vagy valós jelenlétének befolyása arra amit teszünk

Pedagógiai pszichológia: a formális oktatás

Gall – frenológia irányzat elindítója volt. A frenológia nem más, mint a koponyadudorok tana.

Weber – különbségi küszöb pszichofizika első szisztematikus művelőjének tekinthető. Milyen ingerek szükségesek ahhoz, hogy egyforma érzetek benyomását keltsék? Erre a kérdésre a válasz az ún. **ingerküszöb** kapcsolatos vizsgálatot adták. Nem minden inger kelt érzetet, csak akkor, ha erőssége túllép egy bizonyos küszöböt. Ez az **abszolút ingerküszöb**, amely az érzékszervek területén mindenütt igen kicsi. Milyen ingerpárok szükségesek ahhoz, hogy egyforma érzetfokozatok benyomását keltsék? Ez a **különbségi küszöb** problémáját érinti.

A pszichológia önálló tudományként való megjelenését a kísérleti módszer bevezetéséhez **Wundt** nevéhez szokás kötni. **Introspektív** pszichológia: saját lelki történéseink közvetlen megfigyelése, amely lelki esemény kapcsán számot adhatunk azokról a szubjektív folyamatokról, amelyek közben bennünk végbementek. **Elementarista** pszichológia: a lelki élet legkisebb elemi összetevőit visszakeresve, ezek kombinációjaként ábrázolja a lelki élet egészét. Ezek az alapelvek az érzetek. **Tudatlélektanként** határozta meg a pszichológiát. A lelki élet azonosította azzal ami tudatos, a tudattalan lelki folyamatok szóba sem kerülhettek. A korai kísérleti lélektan tehát introspektív, elementarista tudatlélektan volt.

Wundt – introspekcio
- néplélektan

BEHAVIORIZMUS: a lelki jelenségeket inger és a reakció (SR) visszavezető, ezért csak a viselkedés tanulmányozását célravezetőnek hirdető lélektani elmélet. Legfőbb eredményeit a tanulás mechanizmusainak leírásában érte le. Érdeklődését kezdetben az „ingerek” és „válaszok” közötti mérhető összefüggések kötötték le, s a bonyolultabb „belső” folyamatok elemzése során is csak a kísérletileg igazolható történéseket ismerte el.

Jellemzők (teszt):

- változó intervallum program
- drive redukció
- megerősítési tervek
- kondicionálás
- formálás
- diszkrimináció
- reakcióképzés
- Generalizáció
- Averzív kondicionálás

nélkülformális

Watson – behaviorista program

Egyszerűen kialakította egy **introspekcio** nélküli pszichológiát. Minden viselkedés kondicionálás eredménye és a környezet azáltal alakítja viselkedésünket, hogy sajátos szokásokat erősít meg. A feltételes válaszra úgy tekintettek, mint a viselkedés legkisebb feloszthatatlan egysége, a „viselkedés atomjára”, melyből felépíthető a bonyolultabb viselkedés.

Pavlov – kialvásos gátlás

(Kezdetben az emésztés élettanával foglalkozott (ezért Nobel-díjat kapott), ennek során jutott el a **feltételes reflexek** felfedezéséhez.) Ha az eredeti feltételes inger sokszor egymás után táplálék nélkül jelenik meg, azt némi idő elteltével már nem követi a feltételes válasz. A gátlásnak ezt a formáját **kialvásos gátlásnak** nevezzük. Feltétlen reflex: feltétlen inger, feltétlen válasz. Generalizáció és **diszkrimináció**, általánosítás és megkülönböztetés Pavlov szerint az idegrendszer elemi teljesítményei közé tartozik.

Thorndike – effektus törvény *betétkönyv*

- próba-szerencse tanulás

(próba szerencse, nincs hirtelen megvilágosodás. Állati tanulás: skinner doboz – az állat nyomja a pedált jön a gombóc.)

Skinner – rögzített arányú program (részleges megerősítés, viselkedésalakítás, shaping, averzív kondicionálás=elkerülő kondicionálás)

Néha belátásos tanulás
Tolman – kognitív térkép *belátásos tanulás (térkép tanulás)* (a külvilág térbeli elrendezését egy belső reprezentációja, ami megerősítés híján is tükrözi a téri viszonyokat, ami részeiből összerakható, ami megfordítható, vagyis alkalmas arra, hogy belső műveletek elvégezhetőek legyenek vele.)

Hull – szokásrősség
- közbülső változó

Hull: Azt tapasztalták, hogy a patkány megjegyzi (kognitív térképet készít magában) a labirintusról, hogyan juthat el a legkönnyebben a táplálékhoz. Hull azt kutatta, hogy a közvetítő folyamat függ-e és mennyiben a szokásrősségtől, a táplálék megvonásának idejétől. Drive-redukció (könyv 185. old)

A generalizáció: a válasz spontán áttétele egy hasonló, új ingerre.

GESTALTPSZICHOLÓGIA: (lelki jelenségekről, a szerveződés törvényei, a belátásos tanulás)

Gestaltpszichológia (**alaklélektan**) az egész elsődlegességét hirdeti a részletekkel szemben. Az élmény nem részekből indul ki, s ezekből épül fel utólag, hanem épp ellenkezőleg, már kezdetben globális benyomás alakul ki, s ebből utólagos tagozódás során rajzolódnak ki az összetevők. Szerveződés törvényei – e jelenség a látás területén mutatható világosan be: (közelség elve, hasonlóság elve, jófolytatás elve, zárság elve, közös sors törvénye, figura-háttér).

Köhler – izomorfizmus

- belátásos tanulás

Köhler az alaklélektan felfogásának úttörője. Az állat nem az elszigetelt ingerekre, nem az egyes színekre vagy világosságértékekre reagál, hanem a világosságok viszonyaira, a struktúrára, mint egészre.

A **belátásos tanulás** (a majom amikor egyszerre kerül a látómezéjébe a banán és a bot, „megvilágosodik előtte”, hogy így kotorhatja be a banánt) egyik pillanatról a másikra megy végbe, nem pedig fokozatosan, mint a klasszikus vagy operáns kondicionálás esetében.

Jellemzők (teszt):

- pregnancia törvénye
- belátásos tanulás
- ✓ zárság törvénye
- hirtelen belátás
- ✓ jó folytatás elve/törvénye

*A közelség törvénye = hasonlóság törvénye
jó folytatás törvénye
A zárság elve
A figura-háttér elve
A közös sors törvénye*

- viselkedésformálás
- látszólagos mozgás
- figura háttér
- közös sors törvénye
- közelség elve
- hasonlóság elve
- izomorfizmus (Köhler)
- kváziszükségletek (Lewin) – pszichikus helyzetek (Lewin) – *személyiség*
- frusztráció (frusztráció-agresszió elmélet)
- ambivalencia-konfliktus
- fizikalizmusa

Wertheimer – látszólagos mozgás

- phi-fenomenon - mozgás észlelése (könyv 97. old.) Egymástól eltérő téri helyen lévő pontot kis időközönként felvillantunk, és ezt látjuk mintha az egyik pont átmenne a másikba. Távolság és mélység észlelése: akkomodáció, konvergencia, retinális diszparitás, vonalperspektíva, levegőperspektíva, takarás, relatív nagyság, texturális finomság, fény-árnyék.

A gestalt-pszichológia alapposztulátuma: az egész más és több is, mint részek összege, valami új minőség

PSZICHOANALÍZIS (hisztéria és hipnózis, poszthipnotikus állapot, a lelki trauma fogalma. **Freud** topológiai és strukturális személyiségmodellje.

A pszichoanalízis a lélekelemzés iskolája, a tudattalan vizsgálata, tanulmányozása Freud nevéhez fűződik. Freud a tapasztalatra helyezi a hangsúlyt. Lelki-beteg terápiája során kidolgozott egy módszert, melynek segítségével a „hatalmas rezdülések” hozzáférhetővé váltak. A páciens feladata, hogy hagyja a gondolatait szabadon áramolni, mindent mondjon el, ami eszébe jut. Feltételezve, hogy bizonyos események, gondolatok nem véletlenül válnak a felejtés „áldozataivá”. Azért nem tudunk rájuk emlékezni, mert kínos, fájdalmas emlékeket ébreszt. Olyan vágyakat és törekvéseket tartalmaznak, melyek mögött éles ellentét húzódik az önmagunkkal szemben támasztott követelményekkel. Nem egyszerű felejtésről van szó, hanem elfojtásról. Amely könnyen átkerül a tudatos állapotba Freud tudatelőttessel nevezi. A tudatos, a tudatelőttes, és a tudattalan a lelki folyamatok különböző minőségei, melyek a lelki struktúra meghatározott részeihez kapcsolódnak. Ez három részből áll: ösztön én, én felettes én. **Ösztön én:** a személyiség legősibb része (magába foglalja az öröklött jellemzőket, ösztönök. Az ösztön-én működése a vágyak gyors és maradéktalan teljesülésére irányul. Nem ismer akadályokat, a külvilággal nincs reális kapcsolata.) **Az én:** összekötő a belső történések, vágyak és külső valóság között. Realitáselv szerint működik. Az én működése nélkül életképtelenné válnánk, kiszolgáltatottak lennénk minden féle külső és belső veszélynek. A **felettes én** igazít el abban, hogy a jó és rossz között különbséget tehessünk. Kezdetben a szülők végzik a különbségtételt. Ez szorosan összefügg a szülő-gyerek viszonyal.

Freud – orális szakasz

- ödipusz-komplexus - *filikus bűn*

Charcot – hisztéria, *hipnózis*

Jellemzők (teszt):

- anális karakter
 - orális fejlődési szakasz
 - pénisz irigység - *filikus bűn*
 - elfojtás
 - szublimáció
 - Latencia szakasz (Freud) *(6-12)*
 - Azonosulás
- Orális szakasz (0-18 hónap)*
Anális szakasz (18 hónap - 3 év)
Falikus szakasz (3-6 év)
Latencia szakasz (6-pubertás)
Genitális szakasz (pubertás - felnőtt)
A pregenitális szakasz az autisztikus

- Örömeelv
- Regresszió
- Projekció
- Fixáció (megrekedés) (Pszichoszexuális fejlődés) *- analízis*
- Nárcizmus
- Elsődleges folyamatok
- Tudatelőttes (lappangó rejtett tudattartalmak, nelyvtudás)
- énlibidó, tárgyi libidó (Freud)
- fallikus szakasz *(3-6 év)*
- reakcióképzés
- átdolgozás
- realitáselv
- szorongásjelzés
- ismétlés kényszer
- tárgykatexis (tárgymegszállásnak)
- antikatexis (az énnak arra is kell energiát fordítania, hogy az ösztön-én impulzusait megfékezze.)
- autoerotikus szakasz
- mentális reprezentáció
- pszicholingvisztika
- megismerés folyamatok

Az ösztön-én: az örömeelv alapján működik.

A pszichoanalitikus „gondolat” eredete:

Freud munkája hisztérikus páciensével, Freud felfedezése a „beszélgető-kúráról”.

KOGNITÍV PSZICHOLOGIA (Bottom-up és top-down információ-feldolgozási modellek, preceptuális tanulás alapjai, motivációs hatások szerepe az észlelésben)

A kognitív pszichológia a hatvanas évektől kezdve a **kísérleti lélektan egyetemes paradigmájává vált, magába olvasztva a megelőző megismerés-kutatásokat is.** (Rubin-serleg)

A **perceptuális tanulás lényege**: tartós változás előidézése az észlelésben. A látás, mozgás, tapintás szoros kapcsolatban van egymással (szenzoros integráció)

Jellemzők (teszt):

- propozicionális reprezentáció
- Sachter-Singer érzélemélet
- Észlelési ciklus
- Top-down feldolgozás
- Bottom-up feldolgozás
- Mentális forgatás
- Procedurális tudás *szék - Tübing - procedurális emlékezet*
- Figyelmi szűrő folyamatok

A kognitív pszichológia az embert információ-feldolgozó rendszernek tekinti.

A negatív megerősítés csökkenti az adott viselkedés intenzitását

Az autóbusból kinézve a homlokzaton ezt látjuk: ...VÉHÁ..., amit KÁVÉHÁZ-nak azonosítunk
Ennek háttere: kontextushatás, top-down folyamat, előzetes tudás.

INTROSPEKCIONALIZMUS

Introspekcio: A képzet önfigyelés egyik formája, amelyben a személy saját tudatának tartalmait írja le azok jelentésének és értelmezésének figyelmen kívül hagyásával.

Jellemzők (teszt):

- retrospekció
- mentális atom

Emlékezet tároló modelljei: STM, LTM. Szerveződés és kategorizáció, sémák az emberi emlékezetben. Képzelet és reprezentáció. (7. tétel)

Tulving – procedurális emlékezet (épségét jelenti a szemantikus memória sérülése mellett)

Ebbinghaus – felejtési görbe

Az „első csók...”, melyik tárban kapott helyet: epizodikus emlékezet

Sherlock Holmes sok-sok apró részletet megfigyelve felhasználja azokat a problémamegoldás során. Ez a képesség demonstrálja: a konverges gondolkodást.

A fogalomalkotás modelljei. Fogalmak típusai. A konnotatív és induktív jelentés (8. tétel.)

Broca – motoros beszédközpont (Nyelv és beszéd; könyv 86. old. A pszichológia biológiai alapjai) A homloki lebeny alsó részén elhelyezkedő motoros beszédcentrum, az ún. Broca-régió a beszéd motoros képzését irányítja. Sérülés esetén a beteg fizikailag képtelen a szavak megformálására. b A beszédközpont a halántéki lebenyben található, az ún. Wernicke-régió a fogalomalkotást irányítja. Működésbeli kiesése esetén a beteg képtelen megérteni az emberi beszédet.

Osgood - denotatív jelentés (Könyv 143. old A gondolkodás/Jelentés) Egy fogalom azonban nemcsak szubjektív, személyes színezetű, s így a körülmények függvényében esetleg változó, ún. **konnotatív** jelentéssel bír, hanem egy logikailag megragadható, egyszerű elemek, komponensek segítségével leírható, ún. **denotatív** jelentéssel is. A jelentés mérése kidolgozta az ún. szemantikus differenciál technikáját.

Rosch – prototípus elmélet

Intelligencia korai modelljei (9. tétel) Wechsler, Cattell intelligencia felfogása, Gardner az emberi intelligenciáról. A kreativitás és megismerés

Wechsler – intelligencia profil

Cattell – rögzült intelligencia (Hajlékony és rögzült intelligenciát különít el, a hajlékony intelligencia az információk használatát, a megértés erejét, a szokatlan problémahelyzetekhez való rugalmas alkalmazkodást, a rögzült intelligencia pedig a már megszerzett tudás és képességek alkalmazását jelenti (az élettapasztalatot” mint tudást)a

Sternberg – metakomponensek (Megalkotja az intelligencia három képesség-összetevőjét magába foglaló elméletét: **metakomponensek** (mentális képességek, amelyeket egy-egy probléma megközelítésére/megoldására használunk (pl.: problémamegoldás stratégiája). **Teljesítmény-komponensek** azok a mentális képességek, amelyeket aktuálisan használunk a probléma megoldásában. **Tudásszerző komponensek**: azok a mentális képessége, amelyek új összefüggéseket érthetünk meg, új ismereteket szerezhetünk (Pl. új számítógépes program ismeretében újabb problémákat oldhatunk meg).

Guilford – kreativitás (Ő vezette be az 50-e években a kreativitás fogalmát. Modelljének fontos vonása a konverges (összetartó, egy irányba ható) és divergens (elágazó) produkció megkülönböztetése. A kreativitás mérése Guilford kidolgozta a "Szokatlan használat" tesztet.

Binet – mentális kor

Egy tesztben valaki azt írja, hogy a téglából virágvázat lehet készíteni. Ez jól példázza: a divergens gondolkádást (kreatív)

Éberség és tudati állapotok; ingermegvonás és arousal, Alvás és álom (10. tétel)

Pavlov – kialvásos gátlás

Motivációs állapotok osztályozása: Drive-redukció és drive-indukció (11.tétel)

Cselekvéseink alapvető indítékai azok a késztetések, amelyeket valamely szükséglet jelentkezése hoz létre. Ezeket a késztetések, amelyek a szükségletet csillapító viselkedésre irányulnak motivációnak nevezzük.

Maslow – önaktualizáció
- motívumok hierchiája

Dollard – frusztráció-agresszió Minden célra irányuló motivált viselkedés akadályozása – frusztrációja – agresszív feszültséget hoz létre.

Túlélési motívumok – homeosztázis: a belső környezet állandóságát fenntartó működését nevezzük. A testi működéseink központja az agy hipotalamusznak nevezett részére.

Hull – drive-redukció

Agresszió fajtái: antiszociális, proszociális, instumentális, indulati,

Őket még nem találtam, de keresem !!!

Marland – speciális tehetség

Collins – terjedő aktiváció

Ehrenfels – a dallam, mint gestalt

Fechner – pszichofizikai törvény

✓ Brenheim – poszthipnotikus jelenség *Trend*

ST - RTH - HTH

Igaz állítások:

- K A szenzoros előkondicionálás a látens tanulás egyik formája.
- A Zeigarnik-effektus szerint a félbehagyott cselekvés javítja a felidézést.
- B A kialvásos gátlás kiváltja a korábbi megtanult válasz megszüntetését. (Pavlov – Behaviorizmus)
- C A frusztráció mindig regresszióhoz vezet. (Gestalt)
- Az azonosítás fontos szerepet játszik a szocializált viselkedés kialakításában.
- P A pregenitális fejlődési szakaszok autoerotikusak.
- P A genitális szakasz előtti szakaszok autoerotikusak.
- A realitáselv a külvilág hatására alakul ki.
- Az altruizmus humán specifikus motívum.
- L A negatív érzelmek torzítyják észleléseinket
- Az igényszint a teljesítményre vonatkozó célkitűzés
- A testkép testünk belső gondolati megjelenése
- A sakkmester azért győzhet, mert sok lépést tud előre.
- Adat az a tény, ami esetben fordul elő.
- K A procedurális tudás arról szól, hogy mit hogyan kell csinálni
- P Az elfojtás kínos élmények kirekesztése a tudatból.
- A részleges megerősítéssel kondicionált válasz lassabban oltható ki, mint a folyamatosan megerősített válasz.
- Az alapszintű fogalmakról könnyű mentális képet alkotni.
- P A mentális forgatás a mentális képekkel végzett művelet.
- Az intelligencia inkább konvergens gondolkodással jár.
- Az autobiografikus emlékezet személyes élményeket jelent.
- A kreativitás divergens gondolkodási produkcióval jár.
- Az észlelés magába foglal korábbi tapasztalatokat is.
- Az észlelés multimodális kódolás.
- P A fallikus szakasz az orális szakasz után következik. *Hamis*
- G A phi-fenomén (látszólagos mozgás) a mozifilmvetítés alapja.
- P A hisztéria nem organikus eredetű betegség.
- Az STM terjedelme 7 plussz-mínusz 2. *mind emlékezet*
- Az ST lehet vizuális és akusztikus. *hangos*

Az STM

Öszetartozók:

Freud	Gestalt	Kognitiv
Katexis	közös sors törvénye	reprezentáció
Ismétlési kényszer	figura-háttér	Chomsky
Szublímáció	belátásos tanulás	Leissar
Tárgyi libidó	Látszólagos mozgás	mesterséges intelligencia
Depriváció	avervív kondicionálás <i>B</i>	Lewin

Breier — „kibontakozás” — *kibontakozás*
 Bernheim — *pszichoprotézis* jelenség
 Freud — *Psichoprotézis*
 Charcot — *histeria*
 Titenener

Kakuktktojás:

Orális	próba-szerencse tanulás	felxibilitás	<i>2</i> jó folytatás	megőrzés
Fallikus	megerősítési tervek	fluencia	<i>3</i> zártság	szerződés
Genitális	az effektus törvény	divergencia	közelség	epizódikus emlé.
Öröm-elv	drive-redukció	originalitás	<i>1</i> hasonlóság	LTM
Lexikális	originalitás	oralitás	nagyság	kategorizálás

Freud

Előkészítés	szűrőmodellek	Gestalt Wertheimer	Huslow Mohr- hierarchia fiziológia szükségletek
Lappangás	Broadbent	belátásos tanulás	valahová tartozás szükség.
Megvilágosodás	Moray	zárttság törvénye	önaktualizáció
Igazolás	Kapacitás modell	effektus törvény B	önértékelés szükséglete
Próba-szerenese	szerveződés	Drive-rdukeió B	dominancia
Heurisztika	látás <i>Konjunktív</i>	vonálperspektíva	nyelvi megértés
Igazolhatóság	hallás	levegőperspektíva	szóalási gyorsaság
Cáfolhatóság	szaglás	takarás	számolás
Atmoszférahatalás	tapintás ✓	texturális finomság	emlékezés
Exploráció	mimika <i>mimika</i>	konvergencia	divergencia

perceptuális tanulás
↑
denzozos integráció